

Válasz Orbán Sándor, MTA doktora bírálatára

Nagyon köszönöm Bírálom dolgozatomra adott értékelését, elismerő sorait. Külön köszönöm, hogy Bírálom kitért a vizsgált téma fontosságára tudományos, társadalmi és gyakorlati szempontból egyaránt, ezzel kapcsolatos gondolatait nagy örömmel és teljes egyetértéssel olvastam. Nagy öröömre szolgált, hogy Bírálom a dolgozat témáját fontosnak, az alkalmazott módszereket megfelelőnek találta, az értekezés új tudományos eredményeit elfogadta, vagyis tudományosan megalapozottnak tartja a dolgozat, és az annak háttérében álló publikációk alapján az MTA doktora cím elnyerését.

Bírálom kérdéseire adott válaszok:

1. Több ábra is, de leginkább az élőlénycsoportok fajszerkezetei és a háttérváltozók közötti összefüggés ábrájáról egy niche szegregációs folyamat ábrája jut eszembe. Már csak azért is mert a vizsgált élőlénycsoportok populációi közös környezetben fordulnak elő és egymással biztosan kölcsönhatásban vannak. A dolgozatban a niche kifejezés sehol nem fordul elő, pedig bizonyos hatásokat egyszerűbb lenne magyarázni. Mi a véleménye a disszertációnak erről?

Nagyon köszönöm Bírálom felvetését, ugyanis szerintem is teljesen jogos a niche koncepció tükrében is értelmezni az eredményeket. Talán nem annyira a különböző élőlénycsoportok összevetése során, mivel többnyire más tényezők bizonyultak meghatározónak az egyes élőlénycsoportoknál, hanem inkább egy-egy élőlénycsoporton belül, amikor a főbb környezeti változók mentén a populációk eloszlását értelmezem. Ez a gondolatmenet jelenik meg pl. amikor az epifiton mohák és zuzmók esetében a fajok fajokhoz viszonyuló preferenciáit vizsgáljuk, amikor az aljnövényzet esetében elkülönülnek az árnyéktűrő, a fény-flexibilis és fényigényes fajok a fény gradiens mentén, vagy a pókknál is eltérő funkcionális csoportok helyezkednek el a tölgy – gyertyán (bükk) gradiens mentén. Eltérő élőlénycsoportok esetében leginkább a hasonló mikroélethelyen megjelenő epifiton mohák és zuzmók eltérései értelmezhetők így. Fajpreferencia tekintetében eltér a két közösség abban, hogy a mohák szinte nem jelennek meg erdőfenyőn, amelyet ezzel szemben számos zuzmófaj kifejezetten preferál. A zuzmók esetében a gyertyán és a tölgyek a legfajgazdagabb aljzatok, mohák esetében a tölgyek bizonyultak annak, valamint bükkhöz kötődik néhány specialista faj. A két közösség fény preferenciája is eltér, a zuzmók jobban igénylik a fényt és tolerálják a szárazabb viszonyokat, míg a mohák számára a párásabb és emellett sok esetben fényben szegényebb viszonyok a kedvezőbbek. Ezt a terepi tapasztalatok is alátámasztják, a nyílt területeken álló fák nagyobb tömegességgel és fajgazdagsággal találjuk meg a zuzmókat, míg a zárt erdei viszonyok a moháknak kedvezőbbek. Bár a niche szó nem jelenik meg az eredmények értelmezése során, de a preferenciák eltérő forráshasznosítási függvénynek tekinthető értelmezései jól illeszthetők az elmélethez.

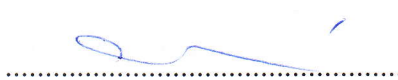
2. Miért a pókokat, futóbogarakat és a madarakat választotta a sok lehetséges erdei állatcsoport közül a vizsgálatokra?

Mindenképpen szerettem volna az avarszínt aktívan mozgó állatcsoportot bevonni a vizsgálatba, ezek közül ideálisnak tűntek a pók és a futóbogarak: mindkét élőlénycsoport

viszonylag nagy faj és egyedszámmal van jelen az állományokban, vagyis biztosítanak elegendő adatot a közösségi szintű feldolgozáshoz; jól határozható csoportokról van szó, ahol a fajokhoz számos ökológiai ismeret kapcsolódik, vagyis az eredmények könnyen értelmezhetők; gyakori elemei az erdőökológiai vizsgálatoknak, viszonylag sok publikáció alapján lehet értelmezni a kapott eredményeket; terepi mintavételezésük viszonylag egyszerű, valamint ugyanaz a talajcsapdás mintavétel mindkét állatcsoport esetében alkalmazható; nem utolsósorban voltak olyan szakemberek a projektben (Samu Ferenc, Lakatos Ferenc, Szél Győző) akik ezeket az állatcsoportokat határozni, az eredményeket pedig értelmezni tudták. A madarak bevonását az indokolta, hogy természetvédelmi, társadalmi szempontból kiemelt jelentőségű élőlénycsoport; költési időben teljesen más léptékben használják a faállományt, mint bármelyik más vizsgált élőlénycsoport, vagyis esetükben más meghatározó tényezőket vártunk; a fajok ökológiai igényei viszonylag ismertek, több vizsgálat foglalkozott velük, vagyis a kapott eredményeket jól lehetett értelmezni; valamint volt mellettem olyan szakdolgozó (Mag Zsuzsa), aki kiválón meg tudta valósítani a hang alapján történő pontszámlálás számomra tanulhatatlan és nagy tiszteletet parancsoló mintavételét. Egyébként részben a madarak miatt volt szükség a táji változók vizsgálatba vonására, bár végül inkább állomány szintű változók kerültek a modellekbe. A madarak esetében gondot jelenthetett, hogy mennyire használhatók esetükben a lokális faállomány adatok, épp emiatt a nagy revírt kialakító, nagytestű fajokat (ragadozók, galambok) kihagytuk a vizsgálatból, valamint a felmérés a költési időszakra korlátozódott.

Szeretném még egyszer megköszönni Bírálóm munkáját, a dolgozat részletes értékelését és kérdéseit.

Tisztelettel,

Ódor Péter

Vácrátót, 2017. október 2.